

Testamenten

Denna vägledning tar upp testamenten i domstolsarkiv. Testamenten kan ibland också finnas i andra arkiv, främst enskilda arkiv som person-, släktarkiv och gårdsarkiv men även i bruksarkiv, då i regel bland handlingar rörande bruksägarna.

Testamenten kunde hamna hos domstol på flera olika sätt, och följaktligen kan de också finnas på flera olika ställen i domstolarnas arkiv. Det finns två huvudsakliga ingångar att rekommendera den som vill hitta ett testamente:

1. Från och med 1934 kan de i första hand sökas bland **bouppteckningarna** eftersom det från detta år blev obligatoriskt att till bouppteckningen bifoga testamente om sådant förelåg.
2. Före 1934 (och även senare om man misstänker att det har funnits ett testamente som trots allt inte bilagts bouppteckningen) kan man söka bland **testamentsbevakningar**.

I bägge fallen kan testamentet oftast hittas i handlingar från en någorlunda begränsad period efter testators död (testator = den som gör testamentet). Det finns också andra sätt att söka testamenten på men för dessa är tidpunkten långt mer opreciserad och det är därför svårare och mer arbetskrävande att hitta testamentet.

Testamente som bilaga till bouppteckning

Befintligt testamente ska i kopia biläggas bouppteckning fr.o.m. 1934-01-01. Från denna tidpunkt är därför bouppteckningen ett naturligt ställe att börja leta efter ett testamente. Även tidigare kan det dock förekomma att testamenten ligger som bilagor till bouppteckningar.

Bevakning av testamente

Vad? Bevakning innebär att testamentstagaren (den som enligt testamentet ska erhålla något) efter testators död skulle lämna in testamentet för bevakning i domstol för att det skulle bli giltigt. Detta reglerades i lag från 1686 t.o.m. 1989-06-30, varefter bevakningen avskaffades. Även före 1686 kunde det hända att en testamentstagare presenterade ett testamente vid domstol när testator dött, i syfte att få stöd för sin sak.

När? 1686–1735 angavs ingen närmare tidpunkt för bevakning utom att den skulle ske ”wid Testatoris död”. 1736–1830 skulle bevakning ske inom sex månader efter att testators död och

testamentet blivit känt för testamentstagaren. 1830 infördes bestämmelsen att på landet skulle bevakning ske på det ting som infaller näst efter sex månader efter att testators död och testamentet blivit kända för testamentstagaren. I städerna fortsatte den tidigare tidsbestämmelsen att gälla. Det vanliga torde vara att testamentstagaren hade/fick kunskap om testamentet i nära anslutning till testators död och det är därför rimligt att börja söka i protokollen vid tiden för dödsfallet. I de fall då det dröjde innan testamentstagaren fick besked om dödsfall och testamente kan bevakningen finnas protokollförd senare, men detta är svårt att veta på förhand.

Var? Testamentsbevakning finns dokumenterad i domböckerna t.o.m. 1894 och därefter i bouppteckningsprotokollen. Testamentet finns inskrivet i protokollstexten eller som avskrift i bilaga.

Testamentsvittnesförhör

Vad? Vittnesförhör innebär att de båda personer som har bevittnat ett testamente förhörs under ed i domstol och intygar riktigheten i sina namnteckningar, sina relationer till testator och att testator – så vitt de kan bedöma – var vid sina sinnens fulla bruk då testamentet upprättades.

När? Efter att testamentet upprättats

Var? Testamentsvittnesförhören finns dokumenterade i domböckerna (eller i förekommande fall civildomböckerna) t.o.m. 1947 och bland domstolsärenden fr.o.m. 1948. Testamentet finns inskrivet i protokollstexten eller som avskrift i bilaga.

Registrering av testamente

Vad? Det har funnits olika sätt att registrera ett testamente vid domstol. I Stockholm var det under 50 år på 1600-talet (1636–1686) obligatoriskt att registrera ett testamente hos stadens sekreterare och få det inskrivet i tänkeboken för att det skulle anses giltigt. I övrigt har det funnits möjlighet att på frivillig basis få ett testamente registrerat vid domstol. Exempel från landsbygden före 1686 visar att domstolar kunde ”stadfästa”, ”bevilja” eller ”samtycka” till testamenten. Även efter 1735, då 1734 års lag trätt i kraft, kunde testamenten presenteras vid domstol för ”inveckning” och ”stadfästelse”. Senare i tiden uttrycktes det som att testamenten ”infördes i domboken” ”för dödsfall skull” eller ”för framtida säkerhet”. Möjligheten att registrera testamente upphörde 1996-07-01.

När? Under testators livstid, efter att testamentet upprättats

Var? Dessa ärenden finns dokumenterade i domböckerna t.o.m. 1947 och i avhandlingsprotokollen 1948–1996-06-30.